Eduskunnan ympäristövaliokunta
HE 160/2025 vp

Kierrätysteollisuuden lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi jätelain, ympäristönsuojelulain, hallinto-oikeuslain ja tuomioistuinlain muuttamisesta

Jätteeksi luokittelun päättämistä ja sivutuotteeksi luokittelua koskeva menettely

Yhteenveto:

- Kierrätysteollisuus katsoo, että hallituksen esitys täyttää hallitusohjelman tavoitteet ja eduskunnan tehtävänannon
- Uusiomateriaalien tuotteistamisen kannalta oleellista on, että päätöksenteon sujuvuutta edistetään jätelaissa säädettävällä erillisellä menettelyllä
- Esillä olleista sääntelyvaihtoehdoista on valittu se, joka toteuttaa parhaiten yhden luukun -mallia
- Kierrätysteollisuus kannattaa hallituksen esitystä kuulemis- ja valitussoikeuksien rajaamisesta suhteessa ympäristölupamenettelyyn
- Viranomaisten tiedonsaantioikeus salassapitosäännösten estämättä pitäisi 143 b §:ssä rajata vain välttämättömään viranomaistehtävään liittyväksi yritysten liikesalaisuuksien suojelemiseksi
- Kierrätysteollisuus on esittänyt viranomaiskäsittelylle sitovaa määräaikaa nyt esitetyn ohjeellisen käsittelyajan sijaan
- Lannoitteiden EEJ-asetuksen valmistelua olisi perusteltua edistää niin, että se olisi loppusuoralla 1.1.2027, kun nyt esitetty tapauskohtainen EEJ-menettely astuu voimaan.

Esityksen mukaan jätelaissa säädettäisiin uudesta hyväksymismenettelystä, jossa aineen tai esineen haltija voisi hakea aineen tai esineen luokittelua sivutuotteeksi tai jätteeksi luokittelun päättymistä. Ehdotettu uusi menettely korvaisi ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristölupamenettelyn arvioitaessa aineen luokitusta sivutuotteeksi tai jätteeksi luokituksen päättyessä.

Kierrätysteollisuus pitää laajapohjaisessa työryhmässä valmisteltua hallituksen esitystä huolellisesti laadittuna. **Kierrätysteollisuus katsoo, että hallituksen esitys täyttää hallitusohjelman tavoitteet ympäristöllisten lupamenettelyiden sujuvoittamisesta, yhden luukun periaatteesta ja kiertotalouden edistämisestä riittävän hyvin.** Lisäksi menettely vastaa eduskunnan jätelain muutoksen yhteydessä vuonna 2021 antamaa toimeksiantoa. Eduskunta edellytti, ”että hallitus selvittää

mahdollisuudet säätää kevyempi, erityisesti jätteeksi luokittelun päättymiseen sovellettava uusi menettely, jossa toimivalta keskitetään yhdelle viranomaiselle.”

Jätteiden ja sivuvirtojen tuotteistaminen korvaamaan neitseellisiä materiaaleja on yksi olennainen osa kiertotalouden edistymistä Suomessa. Kierrätysteollisuus arvioi, että tuotestatuksella olevien materiaalivirtojen hyödyntäminen edistää kiertotaloutta ympäristöturvallisesti, kun uusiomateriaalit siirtyvät jätesääntelystä tuote- ja kemikaalisääntelyn piiriin, joissa asetetaan tiukkoja vaatimuksia tuotteiden kestävyydelle, turvallisuudelle ja muun ohella haitallisille aineille.

Uusiomateriaalien tuotteistamisen kannalta oleellista on, että päätöksenteon sujuvuutta edistetään, kuten nyt on esitetty tehtäväksi, jätelaissa säädettävällä erillisellä menettelyllä.

Kierrätysteollisuus pitää myönteisenä lisäksi sitä, että esillä olleista sääntelyvaihtoehdoista on valittu se, joka toteuttaa myös parhaiten yhden luukun -mallia, eli toiminnanharjoittajan mahdollisuutta valita menettely, jossa useampi lupa-asia hoidetaan samanaikaisesti.

Yleisön osallistaminen ja eri tahojen valitusoikeuksien rajoittaminen on perusteltua

Esitetyssä uudessa menettelyssä keskeisiä päätöksentekoa nopeuttavia tekijöitä verrattuna ympäristölupamenettelyyn ovat yleisön kuulemista koskevan sääntelyn puuttuminen ja valitussoikeusien rajoittaminen. Useiden lausunnonantajien huolenaiheena ovat olleet mainitut rajaukset. Hallituksen esityksessä on kuitenkin tuotu hyvin esiin se, ettei luokittelupäätöksellä ole suoria ympäristövaikutuksia, vaan siinä on kyse uusiomateriaaleihin sovellettavan sääntelykehyksen valinnasta, eli siitä, säännelläänkö niitä jätteinä vai tuotteina ja kemikaaleina. Sivutuotteita tai jätteistä uusiotuotteita valmistavan laitoksen paikalliset ympäristövaikutukset arvioidaan sen sijaan edelleen ympäristönsuojelulain mukaisesti.

Lausunnoissa onkin virheellisesti tulkittu, että esimerkiksi yhdistysten ja kunnan valitusoikeus pitäisi turvata juuri sen takia, että uusiomateriaalituotteen mahdolliset ympäristövaikutukset ulottuvat kaikkialle, missä päätöksen kohteena olevia uusiomateriaaleja tai -tuotteita käytetään. Sääntelyn ei tulisi kuitenkaan tältä osin poiketa muiden tuotteiden vaatimustenmukaisuuteen liittyvistä kuulemis- ja valitusoikeuksista. Useimpia tuotteita voidaan käyttää koko maassa, ja useilla tuotteilla on ympäristövaikutuksia. **Kierrätysteollisuus kannattaa hallituksen esitysluonnoksen ehdotusta kuulemis- ja valitussoikeuksien rajaamisesta suhteessa ympäristölupamenettelyyn.**

Mikäli kuulemis- ja valitusoikeuksia lavennettaisiin ehdotetusta, johtaisi tämä tilanteeseen, jossa jätelaissa olisi ympäristölupamenettelyä vastaava hallinnollinen menettely. Tämä ei olisi eduskunnan toimeksiannon mukaista, vesittäisi lakimuutoksen tarkoituksen ja lisäisi hallinnollista taakkaa.

Yritysten liikesalaisuuksien turvaaminen tiedonsaannin yhteydessä: Esitys laajasta tiedonsaantioikeudesta salassapitosäännösten estämättä

Ehdotetun 143 b §:n mukaan jätelain valvontaviranomaisella, markkinavalvonta-viranomaisella, Suomen ympäristökeskuksella ja ympäristöministeriöllä olisi salassapito-säännösten estämättä ja maksutta oikeus saada perustettavasta uusiomateriaalirekisteristä tiedot, jotka ovat välttämättömiä lain valvontaa, jätetietojen seurantaa, raportointia ja tutkimusta, jätehuollon kehittämistä ja suunnittelua varten taikka muiden tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Esityksessä todetaan, että **”perustuslakivaliokunta on viime vuosina kiinnittänyt usein huomiota viranomaisille ehdotettujen tiedonsaantioikeuksien osalta niiden tarkoitusperien hyväksyttävyyteen, ulottuvuuteen ja riittävän tarkkaan sääntelyyn.”**

Kierrätysteollisuus kiinnittää huomiota siihen, että Suomen ympäristökeskuksen katsotaan tarvitsevan rekisterin tietoja salassapitosäännösten estämättä jätteiden kansainvälisiin siirtoihin liittyvien valvontatehtäviensä hoitamiseen lisäksi tutkimuskäyttöön (HE, s. 39).

Tutkimuskäyttö ei ole viranomaistehtävä ja tässä roolissaan Suomen Ympäristökeskus rinnastuu esimerkiksi muihin tutkimuslaitoksiin ja tutkimusta tekeviin tahoihin. Asiassa on hyvä ottaa huomioon, että Suomen Ympäristökeskus voi tutkimuslaitoksena tuottaa tutkimuksia erilaisten tilaajien tarpeisiin, ei siis vain esimerkiksi ympäristöministeriön.

Kierrätysteollisuus katsoo, että viranomaisten tiedonsaantioikeus pitäisi 143 b §:ssä rajata vain välttämättömään viranomaistehtävään liittyväksi. Osaan mainituista tietotarpeista (jätetietojen seuranta, raportointi, tutkimus, jätehuollon kehittäminen ja suunnittelu) tulisi riittää tiedot jätteistä, niiden määristä ja uusiomateriaalien käyttötarkoituksesta. Yritysten liikesalaisuuksien suojaamisen merkitys tulee punnita suhteessa pykälässä 143 b mainittujen tahojen tietotarpeisiin.

Lannoitevalmisteille suunniteltu EEJ-asetus tulee valmistella pikaisesti

Kierrätysperäisiä lannoitevalmisteita koskien suunnitteilla on erillinen EEJ-asetus, joka tulisi sääntelemään lannoitevalmisteiden jätteeksi luokittelun päättymistä. **Lannoitteiden EEJ-asetuksen valmistelua olisi perusteltua edistää niin, että se olisi loppusuoralla 1.1.2027, kun nyt esitetty tapauskohtainen EEJ-menettely astuu voimaan.**

Lannoitevalmisteille tultaneen hakemaan lukuisia tapauskohtaisia EEJ-päätöksiä, mikäli suunnitellun asetuksen valmistelu viivästyy tai sen sisältö ei ole riittävän hyvin tiedossa. Tilanne ei olisi optimaalinen, koska tapauskohtaiset EEJ-päätökset lannoitteille

kuormittaisivat lupa- ja valvontavirastoa, ja päätökset raukeaisivat, kun suunniteltu EEJ-asetus astuisi voimaan.

Käsittelyaikaa tulee seurata

Kierrätysteollisuus näkee myönteisenä, että luokittelupäätöksen tekemiselle ehdotetaan ohjeellista 3 kuukauden aikarajaa viranomaiskäsittelyssä. **Kierrätysteollisuus esitti lakiin sitovaa kolmen kuukauden käsittelyaikaa. On tärkeää, että lupa- ja valvontavirastossa seurataan tavoiteajan toteutumista ja tehdään toimenpiteitä ajallisen keston vähentämiseksi.**

Käytännön tasolla menettelyn toimivuus ja uusiomateriaalien tuotteistamisen eteneminen tulevat riippumaan myös valtioneuvoston asetuksella myöhemmin säädettävistä vaatimuksista hakemukseen sisällytettävistä tiedoista, toiminnanharjoittajien hakemusten laadusta ja viranomaisen arviointimenettelyn ajallisesta tehokkuudesta ja arvioinnissa otettavista linjauksista.